

Asia: VN/30101/2021

Lausuntopyyntö virkarikossäännösten uudistamista koskevista selvityksistä

Onko muutoksia tapahtunut siinä, missä laajuudessa rikosoikeudellinen virkavastuu on katsottava tarpeelliseksi?

Vastaus

Lausuntopyynnön kohteena olevissa arviomuistiossa ja selvityksessä todetusti rikosoikeudellista virkavastuuseen on kehittynyt epäsymmetriaongelma, joka koskettaa erityisesti virkarikossääntelyn henkilöllistä ulottuvuutta ja soveltamisalaa. Voimakkaan yksityistämiskehityksen vuoksi epäsymmetria tulisi pyrkiä korjaamaan mahdollisimman laajasti.

Perustuslain 2 §:n 3 momentissa ja 118 §:n 3 momentissa säädetty huomioon ottaen rikosoikeudellisen virkavastuuta koskevan sääntelyn alan supistamiseen ei ole aihetta.

Har det skett ändringar i fråga om behovet av omfattningen av straffrättsligt tjänsteansvar?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisessa virkavastuussa säilyttää laaja ja suppea virkavastuu, vai tuleeko virkavastuun eri henkilöryhmissä olla yhtä laajaa?

Vastaus

Lausunnonantaja pitää arviomuistiossa selostetuista vaihtoehdoista kokonaisuutena arvioiden perustellumpana ensimmäistä, suppeasta virkavastuusta luopumista koskevaa vaihtoehtoa. Virkarikosvastuu on siten perusteltua säätää mahdollisimman yhteneväksi virkamiesten ja julkisyhteisön työntekijöiden osalta.

Bör inom straffrättsligt tjänsteansvar bibehållas brett och snävt tjänsteansvar eller bör tjänsteansvaret i olika persongrupper vara lika omfattande?

Svaran

-

Tuleeko rikosoikeudellisen virkavastuun aineellisena keskeisperusteena julkisen vallan käyttämisen (RL 40:11 5 kohta) sijaan olla julkisen hallintotehtävän/julkisen tehtävän hoitaminen?

Vastaus

Arviomuistiossa ja selvityksessä kysymystä on arvioitu analyyttisesti ja varsin perusteellisesti. Perustuslakivaliokunnan laaja ja vakiintunut lausuntokäytäntö huomioon ottaen mahdollisessa jatkovalmistelussa aineelliseksi keskusperusteeksi on perusteltua muuttaa julkisen hallintotehtävän hoitaminen.

Bör den materiella centralgrunden för det straffrättsliga tjänsteansvaret i stället för utövning av offentlig makt (SL 40:11 5 punkten) vara skötseln av offentlig förvaltningsuppgift/offentligt uppdrag?

Svaran

-

Huomioita rikosoikeudellisen virkavastuun henkilöryhmistä?

Vastaus

Rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta ja siihen liittyvästä ennakoitavuuden vaatimuksesta johtuen virkarikossäntelyn henkilöllinen soveltamisala on määriteltävä laissa siten, että säännösten soveltaminen on ennakoitavissa.

Arviomuistion sivulla 104 todetusti rikosoikeudellisen virkavastuun täytyminen ja mahdollisen rikoksen moitittavuus riippuvat vahvasti kysymyksessä olevasta tehtävästä ja siitä, mitä kyseiseen tehtävään kuuluvia velvollisuuksia on rikottu.

Observationer gällande persongrupperna av straffrättsligt tjänsteansvar?

Vastaus

-

Voitaisiinko rikosoikeudellisen virkavastuusäntelyn rakennetta kehittää huomioon ottaen rikosoikeudellinen laillisuusperiaate?

Vastaus

Virkarikossääntelyssä lienee jatkossakin käytettävä ns. blankorangaistussääntelyä.

Perustuslakivaliokunta on esittänyt tavoitteiksi, että 1) rangaistusuhan sisältävästä laintasoisesta säännöksestä lähtevä niin sanottu valtuutusketju rangaistavan teon tunnusmerkistön sisältävään normiin on täsmällinen, 2) että rangaistavuuden edellytykset ilmaisevat aineelliset säännökset kirjoitetaan rikossäännöksiltä vaadittavalla tarkkuudella, 3) että nämä säännökset käsittävästä normistosta käy ilmi niiden rikkomisen rangaistavuus ja 4) että kriminalisoinnin sisältävässä säännöksessä on jonkinlainen asiallinen luonnehdinta kriminalisoitavaksi tarkoitetusta teosta. Näitä blankorangaistussääntelyn kriteerien tavoiteluonteisuutta ilmentää se, että korkein oikeus on ratkaisukäytännössään blankorangaistussääntelyä tapauskohtaisesti arvioidessaan saattanut pitää sitä laillisuusperiaatteen kannalta riittävän täsmällisenä, vaikka se ei olekaan täyttänyt kaikkia edellä mainittuja tavoitteita (ks. esim. KKO 2021:4 siinä viitattuine ratkaisuihin).

Myös rikosoikeudellisen virkavastuun osalta olisi syytä pyrkiä täyttämään mainitut tavoitteet ainakin uusia kriminalisointeja säädettäessä. Toisaalta esimerkiksi virkavelvollisuuden rikkomista (RL 40:9) ja tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomista koskevien säännösten soveltamiskäytännössä on vakiintunut lähtökohdaksi, että jonkin tavoitteen jääminen täyttymättä (esim. kohtien 3 ja 4 mukaisen ns. takaisinkytkennän puuttuminen) ei väistämättä muodosta estettä syyksilukemiselle. Huomioon ottaen lähtökohta, että virkavastuun on oltava varsinkin julkisen vallankäytön ydinalueella toimittaessa kattava, täsmällisyysvaatimuksen (kohta 1) ja takaisinkytkennän toteutumista ei välttämättä ole mahdollista asettaa virkavelvollisuuden rikkomisen syyksi lukemisen edellytykseksi myöskään jatkossa.

Kan strukturen hos den straffrättsliga tjänsteansvarsregleringen utvecklas under beaktande av den straffrättsliga legalitetsprincipen?

Svaran

-

Näkemyksenne rikoslain ulkopuolisista rikosoikeudellista virkavastuuta koskevista säännöksistä?

Vastaus

Velvollisuudet, joiden rikkominen voi olla virkarikoksena rangaistavaa, tulisi lähtökohtaisesti olla kuvattu rikoslain ulkopuolisessa säännöksessä rikossäännöksiltä vaadittavalla tarkkuudella tai joka tapauksessa sillä tavoin selvästi, että niiden sisältö on selvä.

Rangaistussäännösten keskittäminen rikoslakiin olisi johdonmukainen, virkarikossääntelyn piirissä olevien henkilöryhmien yhdenvertaisuuden kannalta perusteltu ratkaisu. Rikoslain ulkopuolisten

sakonuhkaisten ns. erityisten virkarikossäännösten säilyttäminen ja jopa säätäminen saattaa kuitenkin olla poikkeuksellisesti perusteltua, mikäli yksittäinen sääntelykokonaisuus on tällöin selkeämpi ja sen soveltamiskäytäntö ennakoitavampaa. Lausunnonantaja kiinnittää kuitenkin huomion siihen, että sääntelyä mahdollisesti uudistettaessa tulisi ottaa huomioon blankorangaistussääntelyn laatukriteerit.

Er åsikt om de straffrättsliga tjänsteansvarsreglerna utanför strafflagen?

Vastaus

-

Mahdollisia kehittämistarpeita rikoslain yksittäisissä virkarikossäännöksissä?

Vastaus

Mahdollisessa jatkovalmistelussa on aiheellista arvioida, tulisiko RL 16:13–14:n ja RL 40:1–3:n säännöksiä muuttaa siten, että myös jälkikäteinen lahjan antaminen, pyytäminen, hyväksyminen ja vastaanottaminen ym. säädettäisiin selkeästi rangaistavaksi. Lahjan hyväksyminen ja vastaanottaminen lienee aiheellista mainita erikseen tekotapoina, vaikka sääntelyä arviomuistiossa todetuin tavoin tältä osin muuten kehitettäisiin.

Virkasalaisuuden rikkomisen (RL 40:5) tahallinen ja tuottamuksellinen tekomuoto on syytä erottaa erillisiin pykäliin.

Mahdollisessa jatkovalmistelussa lienee aiheellista arvioida sitä, tulisiko virka-aseman väärinkäyttämisen (RL 40:7) tunnusmerkistöä muuttaa siten, että se kattaa myös kyseisen teon rangaistavuuden edellyttämän erityisen tahallisuusvaatimuksen täyttävän laiminlyönnin riippumatta siitä, katsotaanko päätöksentekoon tai sen valmisteluun osallistumista koskeva tunnusmerkki aiheelliseksi säilyttää.

Arvioitaessa mahdollisuutta laajentaa virkavelvollisuuden rikkomisen (RL 40:9) tunnusmerkistöä siten, että rangaistus ei olisi sidottu ainakaan yksinomaan viran toimittamiseen, on kiinnitettävä erityinen huomio siihen, että rangaistavuus ei laajene koskemaan sellaisia yksityiselämän tekoja, joilla ei ole riittävää yhteyttä virkaan tai julkiseen hallintotehtävään.

Eventuella utvecklingsbehov beträffande strafflagens enskilda bestämmelser om tjänstebrott?

Svaran

-

Mahdollisia kehittämistarpeita virkarikosten seuraamuksissa?

Vastaus

Mahdollisessa jatkovalmistelussa olisi aiheellista arvioida perusteellisemmin rikosoikeudellisten, hallinnollisten ja yksityisoikeudellisten seuraamusten (kuten vahingonkorvausvastuu) välistä suhdetta erityisesti tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen (RL 40:10) osalta.

Eventuella utvecklingsbehov i fråga om påföljderna för tjänstebrott?

Svaran

-

Arvionne arviomuistiossa esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

Arviomuistion johtopäätökset -jaksossa selostetut ehdotukset ovat pääosin kannatettavia.

Er bedömning om förslagen i promemorian?

Svaran

-

Arvionne selvityksessä esitetyistä ehdotuksista?

Vastaus

Selvityksen jaksossa 6.5 esitetyt ehdotukset ovat osin kannatettavia.

Mahdollisessa jatkovalmistelussa kannattaa kiinnittää huomio erityisesti blankosäätelyn laatukriteerien toteutumiseen (ehdotus 3) sekä rikos- ja hallinto-oikeudellisen virkavastuun välisen suhteen kehittämistarpeeseen (ehdotus 5). Selvityksessä on analysoitu perusteellisesti tuomioistuinten ratkaisukäytäntöä virkarikosasioissa ja todettu tuomioiden laadussa olevan kehittämistarpeita. Selvityksessä ehdotetun tuomioiden standardisoimisen (ehdotus 4) sijaan jatkossa tulee pyrkiä selkeyttämään säätelyä sekä järjestämään virkarikosasioita käsitteleville esitutkintaviranomaisille, syyttäjille ja tuomioistuinten henkilökunnalle laadukasta koulutusta.

Er bedömning om förslagen i utredningen?

Svaran

-

Muita huomioita

Vastaus

Mikäli virkarikosvastuun henkilöistä ulottuvuutta muutettaisiin luopumalla suppeasta virkavastuusta ja asettamalla sääntelyn keskiöön julkisen hallintotehtävän hoitaminen, tulisi arviomuistiossa todetuin tavoin vastavuoroisesti arvioida rikosoikeudellista virkamiessuojaa koskevien rikoslain 16 luvun sekä 21 luvun säännösten henkilöllisen soveltamisalan laajentamista.

Övriga synpunkter

Svaran

-

Virtanen Jussi

Turun hovioikeus - Turun hovioikeuden lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Jussi Virtanen.